

Předmluva

Tato kniha je novým, rozšířeným a doplněným vydáním mé práce o rozpadu Československa z roku 2002,¹ která volně navazovala na mé dvě předcházející práce týkající se slovensko-českých vztahů v letech 1914–1945.² Všechny tři knihy vyšly v bratislavském nakladatelství Academic Electronic Press a českému čtenáři jsou již delší dobu obtížně dostupné. Pražské nakladatelství Vyšehrad se proto rozhodlo vydat tyto knihy znovu. Původní text prvního a druhého dílu, který jsem doplnil a rozšířil, vyšel v roce 2012 jako jediný svazek ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů.³ V uvedené knize je sice poslední kapitola věnována rozpadu Československa,⁴ avšak spíše jen ve formě informativního nástinu. Jsem proto rád, že se nakladatelství Vyšehrad nakonec rozhodlo vydat při příležitosti dvacátého výročí zániku Československa a vzniku samostatné České a Slovenské republiky znovu i původní třetí díl jako samostatnou publikaci. Ani po deseti letech, která uplynula od prvního vydání knihy, nemusím své závěry nijak měnit či korigovat. Využil jsem ovšem nového vydání k doplnění textu o některé nové poznatky. Oproti vydání z roku 2002 je rozšířen text týkající se česko-slovenských vztahů bezprostředně po 1. lednu 1993. Závěr chce především analyzovat sliby českých a slovenských politiků z podzimu 1992 o tom, že rozdělení Československa občané „ani nepocítí“, tvrzení o budování „nadstandardních vztahů“ nebo o tom, že slovensko-české vztahy budou ve dvou samostatných státech intenzivnější než v rámci Československa. Mezníkem úvah o vzájemných vztazích v této kapitole je vstup obou republik do Evropské unie (1. května 2004) a do schengenského prostoru (21. prosince 2007). Podobně jako předcházející knihy o slovensko-českých vztazích se ani tato práce nezabývá kulturními vztahy, které leží mimo badatelský zájem a odborné schopnosti autora.

Úkolem této knihy je ukázat, proč se Československo rozdělilo na dva státy a jak bylo toto rozdělení provedeno. Součástí analýzy důvodů zániku Československa je samozřejmě i otázka, jaké byly alternativy úplného rozdělení. Úmyslně nekladu otázku, kterou jsem často dostával v uplynulých dvaceti letech na různých konferencích či besedách, totiž zda se Československo muselo nevyhnutelně rozpadnout. Mým přesvědčením totiž je, že dějiny v konečném důsledku tvoří lidé a nikoliv nějaké

¹ Rychlík, J.: *Rozpad Československa. Česko-slovenské vztahy 1989–1992*. Academic Electronic Press (AEP), Bratislava 2002.

² Rychlík, J.: *Češi a Slovinci ve 20. století. Česko-slovenské vztahy 1914–1945*. AEP, Bratislava 1997 (dále jen: Rychlík, I), týž: *Češi a Slovinci ve 20. století. Česko-slovenské vztahy 1945–1992*. AEP, Bratislava 1998 (dále jen: Rychlík, II).

³ Rychlík, J.: *Češi a Slovinci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*. Vyšehrad – ÚSTR, Praha 2012.

⁴ Tamtéž, s. 565–617.

samovolně působící společenské síly, jak tvrdila marxistická historiografie. Z toho vyplývá, že v dějinách nic není nevyhnutelné. To ovšem neznamená, že na činnost lidí nepůsobí nejrůznější faktory. Historik tedy sice nemůže hovořit o určité události jako o součásti „nevyhnutelného vývoje“, ale může odhadnout, která z vývojových alternativ byla (resp. je) s ohledem na konkrétní situaci pravděpodobnější.

Součástí práce je nutně také analýza, co vlastně elity a širší vrstvy české i slovenské společnosti před dvaceti lety skutečně chtěly. V letech 1990–1992 se uskutečnila řada průzkumů veřejného mínění, přičemž otázka společného státu a státoprávního uspořádání patřila k nejfrekventovanějším. Většina českých i slovenských badatelů a především publicistů se v této souvislosti často odvolává na výsledky průzkumu, podle kterých většina občanů v České i Slovenské republice s rozdělením nesouhlasila a ještě na podzim 1992 požadovala zachování „společného státu“. Tuto interpretaci do značné míry převzala i řada zahraničních novinářů a publicistů zabývajících se někdejšími Československem.¹ Ve své práci mimo jiné ukazují, že tyto výsledky průzkumu veřejného mínění jsou ve skutečnosti zavádějící, protože operují s pojmem „společný stát“, pod kterým si ovšem Češi a Slováci představovali každý něco zcela jiného. Takové výsledky nám tak vlastně dávají jen jedinou použitelnou informaci: naprostá většina obyvatel někdejšího Československa si *úplně* rozdělení nepřála. Jak ale ukážeme, velká většina občanů Slovenska si pod pojmem „společný stát“ představovala natolik volné spojení České a Slovenské republiky, že šlo fakticky stejně o státy dva.² České veřejnosti tato skutečnost před dvaceti lety do značné míry unikla a vlastně jí uniká dodnes. Většina Čechů, samozřejmě pokud se o slovensko-české vztahy a zánik Československa zajímají, vlastně ani dnes přesně neví a nechápe, co si představitelé hlavních politických stran a hnutí v letech 1990–1992 představovali pod pojmem „společný stát“. Pokus o určitou osvětu v tomto ohledu je proto rovněž součástí předkládané práce.

Při psaní této knihy se vyskytly určité komplikace vyplývající z toho, že autor této knihy byl sám svědkem, a někdy dokonce i aktivním účastníkem, některých událostí. To, že jsem byl účastníkem některých jednání, mi umožnilo využít v této práci jednak svou paměť, jednak své osobní zápisky a poznámky. Na druhé straně bylo třeba vypořádat se s problémem jak popsat svou vlastní úlohu v konkrétních událostech. Osobně se domnívám, že žádný historik není schopen psát o sobě jako o účastníkovi historické události, aniž by práce alespoň částečně nesklouzla do polohy paměti. Zmínky o vlastní osobě jako účastníkovi konkrétních událostí jsem proto pokud možno eliminoval a připomínám je zpravidla jen v poznámce pod čarou. Pro lepší orientaci čtenářů nicméně pokládám za nutné vysvětlit alespoň na tomto místě, čeho se moje účast týkala a z jakého titulu, respektive v jaké pozici jsem se zúčastnil konkrétních jednání, přičemž hodnocení sebe sama z pochopitelných důvodů úmyslně opomímám. V letech 1985–1990 jsem pracoval jako vědecký pracovník Zemědělského muzea při Ústavu vědeckotechnických informací pro zemědělství (ÚVTIZ), kde

¹ Viz např. Wilson, P.: *Bohemian Rhapsodies. Český underground, dissent, literatura a politika očima kanadského překladatele*. Torst, Praha 2011, s. 232.

² Výsledky průzkumů veřejného mínění shrnuje Kipke, R.: *Nejnovější vývoj v Československu v zrcadle veřejného mínění*. In: Kipke, R. – Vodička, K.: *Rozloučení s Československem*. Patriae, Praha 1993, s. 41–55. Publikovaná čísla se opírají o publikované výsledky výzkumů, které uskutečnil Institut pro výzkum veřejného mínění (IVVM).

jsem se zabýval problematikou vývoje pozemkové držby a historií pozemkových reforem. Proto jsem se v letech 1990–1991, kdy jsem byl členem ústředního výboru Odborového svazu pracovníků zemědělství Čech a Moravy a krátkou dobu i členem jeho předsednictva, z pověření tohoto svazu zúčastnil přípravných prací na zákoně o úpravě majetkových vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (tzv. zákon o půdě) a pak i na transformačním zákoně o družstvech. Zúčastnil jsem se rovněž jako expert jednání ústavněprávních výborů a zemědělské komise obou sněmoven Federálního shromáždění, kde jsem navrhl určité řešení pokud jde o alespoň částečné uspokojení nároků příslušníků maďarské menšiny žijících na území ČSFR a později i příslušníků německé menšiny v ČR. Dále jsem v letech 1990–1992 spolupracoval s Vladem Čechem a jeho Hnutím československého porozumění, pro které jsem psal především krátké populárně-historické práce mající sloužit jako protiargumenty v polemikách se stoupenci nacionalistických a separatistických stran a hnutí. Kromě toho jsem v letech 1991–1992 pracoval externě jako poradce a expert pro vládu České republiky, respektive pro jejího předsedu Petra Pitharta, a v této pozici jsem rovněž vypracovával různá stanoviska a dobrozdání týkající se slovensko-českých vztahů. Konečně po volbách v červnu 1992 jsem se stal členem zvláštní komise odborníků Československé sociální demokracie, kterou tato strana zřídila k prozkoumání možností udržení společného státu. Jsem si vědom toho, že můj pohled na některé události je s ohledem na mé postavení v nich nutně subjektivní a prosím čtenáře, aby tuto skutečnost při čtení knihy zohlednili.

Mé díky patří především recenzentům textu, kterými byli z české strany Robert Kvaček z Ústavu českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚČD FF UK) v Praze a ze slovenské Dušan Kováč z Historického ústavu Slovenské akademie věd (HÚ SAV). Znovu ale na tomto místě vyjadřuji své poděkování i těm odborníkům, kteří recenzovali resp. jinak připomínkovali první vydání této knihy před deseti lety. Zde stojí na prvním místě Jiří Suk z Ústavu soudobých dějin Akademie věd České republiky (ÚSD AV ČR) a za slovenskou stranu Jozef Žatkuliak a Milan Zemko, oba z Historického ústavu SAV. Milan Zemko byl v období, kterého se týká tato práce, místopředsedou SNR, a proto se mohl k textu vyjádřit i jako účastník a pamětník popisovaných událostí. Úvodní kapitolu posuzoval ještě Juraj Marušiak z ústavu politických věd SAV v Bratislavě. Velkou pomoc mně poskytli svými výpověďmi účastníci popisovaných událostí, zejména Petr Pithart, Ján Čarnogurský, Václav Žák, Martin Porubjak, Mikuláš Huba, Anton Hrnko, Alena Ovčáčiková, Jacek Baluch, György Varga a další, kterým tímto vyslovuji své poděkování. Děkuji dále pracovníkům Diplomatického archívu MZV SR v Bratislavě za zpřístupnění materiálu velvyslanectví Slovenské republiky v Praze z let 1993–1994, který jsem zohlednil při psaní závěrečné kapitoly této knihy.

Děkuji dále všem, kteří radou či jinak přispěli ke vzniku této knihy, i když zde pro nedostatek místa nejsou jmenováni.

šťát, to je zmluva, ktorá z neho robí konfederáciu formálne spojenú hlavou štátu, spoločnou obranou, financiami a zahraničnou politikou. Preto tento návrh odmieta-me.“¹ HČSP tím vyslovilo stanovisko nejen českých politiků, ale i části slovenských federalistů.

PROBLÉM REFERENDA A AKTIVITY PREZIDENTA VÁCLAVA HAVLA

Změny na české i slovenské politické scéně znamenaly, že rozložení politických sil v parlamentech již neodpovídá složení vlád. Bylo přitom třeba předpokládat, že při existenci zákazu majorizace ve Federálním shromáždění nebo při vyhlášení nadřazenosti zákonů SNR nad zákony federace dojde k zablokování všech ústavní institucí, respektive k politickému patu. Podle souhlasného tvrzení Václava Žáka a Petra Pitharta prezident Havel na počátku svého prezidentského období sice o slovenské otázce mnoho nevěděl, postupem času si však doplňoval své vzdělání a poznatky v tomto směru. Nevzdával se přitom naděje, že se mu podaří předložit přijatelný návrh federální ústavy. Snaha vyhnout se patové situaci jej kromě toho vedla k návrhům některých ústavních zákonů.

Víme již, že při projednávání kompetenčního zákona v prosinci 1990 prezident slíbil, že v krátké době podá ve formě vlastní zákonodárné iniciativy návrhy zákonů o ústavním soudu, referendu a rozšíření pravomocí prezidenta v případě ústavní krize. Všechny tyto návrhy prezidentská kancelář v krátké době skutečně předložila. Návrh ústavního zákona rozšiřující pravomoci prezidenta odpadl ovšem hned na začátku, protože něco podobného odmítala nejen slovenská politická reprezentace, ale prakticky všichni poslanci bez rozdílu.

Návrh na zřízení ústavního soudu, jehož existenci předpokládal již ústavní zákon o československé federaci z roku 1968, byl Federálním shromážděním přijat 27. února 1991 s platností od 1. dubna téhož roku.² Ústavní soud se skládal z dvanácti soudců jmenovaných prezidentem na návrh FS, ČNR a SNR z osob s právnickým vzděláním starších třiceti pěti let a činných alespoň deset let v právnickém povolání. Každá republika byla zastoupena šesti soudci. Ústavní soud mohl rozhodovat jak o ústavnosti právních norem, případně rozsudků a rozhodnutí, tak i o kompetenčních sporech různých státních orgánů. Mimo jiné měl řešit i kompetenční spory mezi republikami a federací. Soud jednal vždy jen na základě podaného návrhu, nikdy ne z vlastní iniciativy.

Představa, že by se ústavní soud mohl stát zárukou proti ústavní krizi při sporu mezi republikami a federací, byla od počátku mylná. Slovenská národní strana odmítla existenci ústavního soudu federace s odůvodněním, že ústavní soudy mají existovat jen na úrovni republik. Zcela nepřijatelné pro SNS bylo, aby ústavní soud rozhodoval o sporech mezi federací a republikami, protože to odporovalo myšlence svrchovanosti Slovenska. Ačkoliv zákon ve FS prošel a hlasovala pro něj tedy také kvalifikovaná většina slovenských poslanců, nebylo možné si od něj mnoho slíbovat. Podle filozofie slovenské politické reprezentace měla federace jen odvozené kom-

¹ Osobní archiv Evy Kováčové, prohlášení Hazardné hry so zvrchovanostou, júl 91.

² Úst. zák. č. 91/1991 Sb.

petence, z čehož plynulo, že jí republiky mohou kdykoliv a jakékoliv kompetence odebrat. Z toho ale také vyplývalo, že v případě kompetenčního sporu mezi federací a republikami vlastně federace nikdy nemohla být „v právu“ – kompetence byla vždy na straně republiky. Kromě toho rozhodnutí ústavního soudu ve věcech kompetencí mezi federací a republikami neměla federální administrativa prakticky možnost na Slovensku vykonat. V praxi také skutečně nikdy nedošlo k tomu, že by ústavní soud řešil spor mezi republikou a federací.

Poněkud složitější byla cesta návrhu zákona o referendu. S myšlenkou referenda přišly nejprve na jaře 1990 slovenské emigrantské organizace, protože se mylně domnívaly, že většina obyvatelstva Slovenska je pro samostatnost. Jakmile zjistily svůj omyl, iniciativu stáhly. Rovněž separatistická SNS byla zásadně proti referendu. VPN a KDH původně myšlenku referenda odmítaly s odůvodněním, že vůle k udržení společného státu je dostatečně zřejmá, takže referendum je zbytečné. Avšak v roce 1991 se situace postupně změnila. Zejména VPN pokládala nyní referendum za vhodné, protože by jeho výsledkem mohla manifestovat vůli Slováků k udržení Československa a tím by legitimizovala i mandát k dalšímu vyjednávání s českou stranou. Česká politická reprezentace se k referendu stavěla již od roku 1990 sympaticky a myšlenku postupně převzala většina politických stran. Na jednání politických stran v Kroměříži 17. června 1991, o kterém je řeč na jiném místě, se prezidentu Havlovi podařilo získat souhlas většiny zúčastněných a zajistit tak přijetí návrhu ústavního zákona o referendu potřebnou kvalifikovanou většinu.

Příslušný návrh schválilo Federální shromáždění 18. července 1991 jako ústavní zákon č. 327/1991 Sb. Referendum mohl vypsát prezident buď na návrh FS v obou republikách, nebo na návrh národních rad jen v jedné z nich. Referendem měly být řešeny otázky státoprávního uspořádání ČSFR. Zákon v souladu s kroměřížskými dohodami politických stran výslovně stanovoval (čl. I, odst. 2), že o vystoupení ČR nebo SR z federace nelze rozhodnout jinak než referendem v příslušné republice.

V souvislosti se schválením zákona o referendu se od září 1991 aktivizovala pročeskoslovenská veřejnost, a to jak česká, tak i slovenská. V mohutné podpisové akci pod prohlášení nazvané „Výzva k občanům“ a na veřejných manifestacích požadovali stoupenci společného státu referendum v obou republikách. Akce nabyla na intenzitě poté, co jinak zcela okrajové Hnutí za oslobodenie Slovenska Františka Kollára uspořádalo 21. září 1991 na náměstí SNP v Bratislavě manifestaci svých (počtem nijak četných) stoupenců, kteří veřejně spálili československou vlajku.¹ Od této akce se distancovaly všechny relevantní slovenské politické síly. Proti „paličům vlajky“ zahájila slovenská prokuratura trestní stíhání², avšak akce v konečném důsledku měla dopad především v českém prostředí, kde v důsledku znechucení veřejnosti stoupl počet odpůrců další existence společného státu. Proto den po spálení vlajky uspořádala VPN na náměstí SNP velkou manifestaci za společný stát.³ Referendum mělo být odpovědí českých a slovenských federalistů separatistům v obou republikách.

Stoupenci samostatného českého státu v této době nebyli nijak organizováni a proto nelze zjistit jejich stanovisko k referendu.⁴ Slovenští separatisté naproti tomu věděli, že

¹ *Boj za samostatné Slovensko...*, s. 191.

² Tamtéž. Trestní stíhání bylo později zastaveno s odůvodněním, že pálení státní vlajky není trestné.

³ Tamtéž, s. 195, Srv. *Verejnosť*, 23. 9. 1991.

⁴ Přibližně v této době vznikl přípravný výbor České národní strany, usilující o hájení „českých zájmů“ a pře-

Jmenný rejstřík

- Adamec, Ladislav 53, 68–70, 72, 87–89,
91, 92, 94–97, 120, 271
Albright, Madeleine 248
Alnér, Juraj 160
Andel, Marián 119, 157, 230
Anderka, A. 278
Andrejčák, Imrich 309, 312
Aszmongyi, Jozef 324
Bačinský, Štefan 316
Bahyl, Pavol 41
Bakšay, Jozef 135
Ballek, Ladislav 71
Baluch, Jacek 9, 311
Barányi, Eduard 214
Barčák, Andrej 41
Bárta, Boleslav 190, 197, 199
Barták, L. 216
Bartoška, Jiří 111
Bartončík, Josef 102, 130, 132
Battěk, Rudolf 61, 114, 299
Baudyš, Antonín 309, 347
Bešeňovský, Ludovít 126
Belcák, Jozef 176
Benda, Marek 175, 360
Benda, Václav 58, 60, 107, 115, 182, 322,
323, 327, 360
Beneš, Edvard 29, 33, 67, 111, 219, 287,
291, 292, 327
Beniač, Peter 350
Beňo, Mikuláš 42, 70
Bernahauser, Jozef 288
Bethlen, Gábor 204
Bielik, Miroslav 122, 247
Biľak, Vasil 41–43, 68–70
Blažej, Anton 97, 98
Bobák, Ján 74, 288
Boguszak, Jiří 53, 107
Böhm, Emanuel 65
Böhm, Tibor 287
Borák, Josef 31, 350
Bratinka, Pavel 114, 317
Braxátor, František 65–67
Brázda, Andrej, mladší 123
Brňák, Petr 131, 138, 152, 157
Budaj, Ján 65, 84, 88, 96, 97, 105, 107,
108, 110, 124, 130, 131, 139, 186
Burešová, Dagmar 20, 150, 178, 183, 188,
191, 226, 230, 235–237, 174
Bútor, Martin 19, 88, 107, 108, 207, 368
Buzalka, Michal 284
Bystrický, L. 349
Ceașescu, Nicolae 31
Cibuľa, Igor 238
Císař, Čestmír 97
Colotka, Peter 39, 41, 42, 68, 70, 95
Csáky, Pál 313
Cuhra, J. 16, 56, 278
Cuper, Ján 326
Čalfa, Marián 72, 73, 76, 89, 90, 95, 96,
101–103, 105, 106, 120, 123, 124, 134,
139, 150, 157, 163, 171–173, 187, 205,
219, 228, 232, 236, 269, 272, 332
Čapek, Vratislav 264
Čarnogurský, Ivan 125, 233
Čarnogurský, Ján 9, 17, 20, 21, 55, 58–60,
77, 88, 90, 93, 95, 102, 112, 113, 115,
118, 125, 134, 139, 149, 159, 160, 166,
171, 173, 174, 176, 178, 185–188,
218–221, 229–231, 233–235, 237, 246,
272, 273, 288, 289, 297, 301, 306, 313,
332, 333, 397
Čarnogurský, Pavol 125, 288
Čečetka, Vladimír 183
Čech, Vladimír (Vlado) 9, 56, 105, 116,
117, 158, 191, 206, 210, 369, 371
Čechová, Soňa 369
Čejka, Jaroslav 86
Čelko, Vojtěch 35, 112

- Čermák, Petr 302, 309
 Černák, Ludovít 308, 347, 385
 Černík, Oldřich 100
 Čič, Milan 72, 92, 110, 113, 120, 123,
 125, 130, 139, 141, 150, 155, 215, 282,
 304, 309, 312, 328, 346
 Čop, Juraj 310, 311
 Čorba, Jaroslav 206
 Daneš, František 132
 Daněk, Josef 350, 359
 Dejmál, Ivan 116, 138
 Demeš, Pavol 185, 218, 332
 Devátý, Stanislav 278, 316
 Dienstbier, Jiří 21, 106, 183, 216–221,
 247, 271, 272, 294, 332
 Dlouhý, Vladimír 120, 176, 385
 Dobrovský, Luboš 235
 Doležal, Bohumil 77
 Dordová, H. 349
 Dostál, Pavel 323, 349
 Drápela, Jiří 350, 351, 356
 Drnovšek, Janez 244
 Dřímál, Ivan 201
 Dubček, Alexander 60–63, 68, 96–104,
 123–127, 130, 132, 159, 178, 179, 205,
 227, 231, 232, 234, 238, 296, 297, 300,
 308, 352
 Dubníček, Jozef 185
 Dufala, E. 345
 Duray, Miklós 32, 90, 113, 156, 309
 Dvořák, Ladislav 319, 322, 349
 Dymáček, Michael 96
 Dzúr, Martin 41
 Dzurinda, Mikuláš 368, 397
 Džatko, Michal 185
 Ďurčanský, Ferdinand 65
 Ďurica, Milan Stanislav 64, 67, 125, 150,
 185, 216, 288, 290, 308, 397
 Ďurža, Rudolf 255
 Engliš, Alojz 254, 259
 Erban, Evžen 39
 Falbr, Richard 253, 257, 260
 Famíra, Emanuel 36
 Feldek, Lubomír 71, 107, 207
 Ferienc, Ján 74
 Ferko, Milan 202, 204, 205
 Filip, Vojtěch 326
 Filkus, Rudolf 183, 185, 186, 302, 304, 309
 Filšín, G. 216
 Fišera, Ivan, 89, 321, 326, 327, 345, 346,
 349–351
 Flámik, Juraj 107, 157, 161, 183, 197
 Fogaš, Lubomír 312
 Fojtík, Jan 83, 86
 Fraštický, Rudolf 65, 66
 Frieder, Armin 289
 Ftáčnik, Milan 313
 Gajdošík, Milan 253
 Gál, Fedor 21, 83, 92, 107, 148, 154, 155,
 157–159, 161, 164–166, 169–171, 184,
 185, 208, 236
 Gašpar, Michal 202
 Gašparovič, Ivan 287, 308, 312, 314, 316,
 317
 Gawlik, Stanisław 157
 Genscher, Hans-Dietrich 79, 217, 221,
 248
 Ginterová, Anastázia 206
 Gojdič, Pavol 204, 284
 Gorbačov, Michail S. 14, 67, 68, 241, 243
 Gottwald, Klement 29, 38
 Grendel, Lajos 85
 Grexa, Boris 204
 Grodziecki, Melchior 204
 Gross, Stanislav 383, 384
 Gruntorád, Jiří 58
 Gruska, Viliam 121, 122
 Hájek, Miloš 61
 Hajko, Vladimír 261
 Halík, Tomáš 60
 Haman, Josef 69
 Hanák, Jiří 132
 Hanes, Dalibor 68
 Hanzal, Josef 264, 265
 Hanzel, Vladimír 88, 95, 99–101
 Havel, Ivan 107
 Havel, Václav 15, 21, 61, 62, 83, 84, 87,
 88, 91, 92, 95–103, 107, 109, 110, 119,
 124, 125, 127–130, 132–136, 138, 139,
 143, 150, 155, 162, 163, 165, 168–173,
 179, 182–185, 187–193, 195–197, 205,
 207, 209–211, 225–227, 229, 231, 234,
 235, 271, 272, 287, 289, 293, 296–298,
 301, 302, 304, 308, 310–312, 314, 363,
 365, 368–370, 380–382, 396
 Havlík, R. 346
 Havlín, Josef 69, 349
 Heneš, Karel 251, 257

- Hlinka, Andrej 29, 58, 59, 67, 152, 159,
165, 166, 203, 204, 287, 288, 290
- Hoffman, Ing. 66
- Hoffman, Ivan 116, 131, 142, 300
- Hoffman, Karel 68, 83, 87
- Holbrook, Richard 248
- Holčík, Ján 112, 160, 176, 216
- Holländer, Pavol 232, 233
- Holý, John (Ján) 124
- Horák, Jiří 266, 319, 324, 330
- Horník, Ján 221
- Hradská, Viktorie 216
- Hrivnák, Pavol 74, 93, 95
- Hrivňák, Ivan 261
- Hrnko, Anton 9, 74, 119, 126, 129, 130,
143, 151, 157, 160, 174, 288, 289, 348
- Hronský, Marián 33, 71
- Hruškovič, Miloslav 41, 42
- Huba, Mikuláš 9, 116, 149, 159, 299
- Hübl, Milan 53, 61
- Humpál, Václav 281
- Husák, Gustáv 23, 24, 29, 31–33, 35,
41–45, 55, 59, 68–70, 77, 81, 83, 87–91,
94–96, 101, 120, 143, 281
- Húska, Augustín Marián 21, 61, 145, 185,
186, 238, 302–307, 314, 316, 329
- Hyková, Blanka 136, 140
- Chlipala, Vladislav 85
- Chmel, Rudolf 218, 332, 333
- Chňoupek, Bohuš 41, 48, 70
- Chovanec, Jaroslav 33, 34, 202, 317
- Chromý, Heřman 58
- Indra, Alois 39, 42, 75, 83, 87, 89, 95
- Izethbegović, Alija 245
- Jablonecký, Jozef 33, 57, 59, 60, 286, 290
- Jakeš, Milouš (Miloš) 42, 68–70, 72, 74,
80, 81, 83, 86, 87, 91, 93, 95
- Jan Pavel II., papež 204
- Janák, Ignác 41, 69, 70
- Jancura, Vladimír 95
- Janček, Viliam 257
- Janics, Kalmán 113
- Janík, Ján 68
- Jaroš, O. 139
- Jaruzelski, Wojciech 79
- Javorský, Andrej 283
- Javorský, František 235
- Ječmínek, Jan 116
- Jelcin, Boris 243, 244
- Jelinek, Yeshayahu A. 289
- Ježek, Tomáš 224, 273, 274
- Jičínský, Zdeněk 21, 89, 96, 107, 109, 110,
128, 132, 135, 137, 138, 180, 321, 322,
325, 339
- Jodas, Josef 36
- Johanes, Jaromír 19, 70
- Johnová, Helena 267
- Kačala, Ján 131
- Kádár, János 31
- Kalvoda, Jan 21, 191, 216, 226, 228,
235–237, 308, 328, 335
- Kamenec, Ivan 290, 369
- Kandert, Josef 268
- Kanis, Pavol 74, 121, 153
- Kaňa, Josef 94
- Kapek, Antonín 42, 68, 69
- Kaplan, Karel 67
- Kavan, Jan 383
- Kean, John 96, 98, 100
- Keltošová, Oľga 158
- Kempný, Josef 70, 94
- Kincl, František 83
- Kipke, Rüdiger 8, 19, 296, 300, 302,
303–307
- Kirschbaum, Jozef M. 64–66, 125, 202,
205, 290
- Klaban, Slavomír 114
- Klak, Jan 309
- Klasová, Mária 123
- Klaus, Václav 20–22, 120, 141, 144, 145,
170–172, 177, 182, 183, 187, 229, 238,
247, 248, 270, 293, 299–308, 314–319,
321, 325, 327, 329, 332–335, 339, 340,
344, 346, 347, 349, 356, 364, 365,
367–369, 375, 381, 392, 394–397, 398
- Klepáč, Ján 223, 236, 297, 300, 302
- Klokoč, Ondrej 39
- Knotek, Ivan 70, 95
- Kňazko, Milan 21, 83, 84, 88, 96, 107,
124, 173, 183–186, 200, 216–218, 302,
304, 362, 380
- Kočárník, Ivan 304, 307, 385, 387, 393
- Kočtúch, Hvezdoň 53, 61, 145, 395
- Kohl, Helmut 220, 221
- Kohout, Pavel 104
- Kokošová, Mária 122
- Kollár, František 151, 193, 303, 304, 364
- Komárek, Valtr 144, 145
- Kopřiva, T. 278
- Korbeľ, Svetozár 259

- Korčák, Josef 39, 68
Korec, Ján Chryzostom 58, 60, 123, 286, 289, 345
Košťá, Ladislav 125, 139, 185
Kotas, Jiří Včelař 312
Kováč, Michal 20, 21, 176, 183, 185, 186, 238–240, 302–304, 308, 312, 319, 322–324, 351, 361, 365, 367, 369, 380–382
Kováč, Roman 258, 259
Kovačič, Štefan 123–126
Kováčová, Eva 192, 206, 207, 209, 210, 299
Kozák, Stanislav 330
Král, Václav 33, 264, 291
Kramplová, Zdena 370
Kraus, Michael 19, 20, 77, 197, 235, 269–271, 273, 303
Kravčuk, Leonid 244
Krejsa, Josef 311, 325, 349
Kres, Milan 288
Križin, Marek 204
Kriseová, Eda 101
Kropilák, Miroslav 264, 265
Kroupa, Daniel 114, 179, 191, 231, 273
Kružliak, Imrich 65, 67, 214
Kryčer, Jan 199, 200, 321
Křen, Jan 264
Křížan, Jiří 101, 139, 163, 168
Kubečka, Jaroslav 309, 312
Kučera, Bohuslav 89, 98, 111
Kučera, Emil 255
Kučera, Karel 264
Kučera, Petr 89, 96, 139
Kučera, S. 278
Kučerák, Jozef 133, 135, 163, 165, 171, 173, 176, 183, 185, 186, 216, 271, 299
Kudláček, L. 278
Kukan, Eduard 357
Kukrál, Stanislav 103
Kulan, Peter 135
Kusý, Miroslav 56, 61, 62, 71, 77, 88, 96, 99, 117, 131, 183, 204
Kužilek, Oldřich 329
Kvaček, Robert 9, 264
Kvašňák, Miroslav 101
Kvetko, Martin 65, 66, 112, 126, 330
Kvietik, Štefan 312
Kysilka, Pavel 344
Lacina, J. 278
Laco, Karol 36, 72, 76, 89
Laluha, Ivan 61, 145, 200
Landovský, Pavel 104
Langoš, Ján 84, 85
Lánský, Egon 21, 210
Lasica, Milan 207
Lenárt, Jozef 38, 41, 42, 69
Lenský, Igor 259
Lettrich, Jozef 64–66
Letz, Róbert 288
Lhotka, J. 385
Lichardus, Branislav 262, 263
Líška, Branislav 206, 210, 299, 318
Lis, Ladislav 61
Löbl, Eugen 65, 67
Lorenc, Alojz 55
Lux, Josef 323, 385
Macek, Miroslav 302–304, 307, 309
Máček, Karel 358
Magdolenová, Anna 288
Macho, P. 261, 291
Malíř, Dalibor 250
Malý, Václav 60, 94
Mandler, Emanuel 61, 70, 77, 93, 182
Maňák, Vladimír 77
Markuš, Jozef 123, 125, 155, 156, 161, 205
Marsina, Richard 130, 265
Marušiak, Juraj 9, 32, 56, 57, 62
Marx, Karel 26
Masaryk, Tomáš Garrigue 16, 29, 33, 58, 66, 67, 169, 229, 291, 292, 299, 327
Masopust, Zdeněk 132
Mazowiecki, Tadeusz 79
Medek, Ivan 67
Medveděv, Vadim 86
Mečiar, Vladimír 18, 19, 21, 22, 150, 159, 161–165, 167, 169–174, 176–178, 183–186, 188, 189, 200, 202, 216–218, 222, 237–240, 246, 269–271, 282, 283, 285, 288, 294–296, 298, 300–308, 310, 311, 314–319, 321, 324, 325, 327, 329, 331, 333, 334, 344, 346, 347, 357, 363, 365, 367, 368, 370, 380, 381, 387, 392, 393, 395–398
Mečl, Josef 179, 328, 350
Mencl, Vojtěch 61
Mesík, Juraj 116
Mikloš, Ivan 273
Mikloško, Jozef 157, 168, 325, 328

- Mikloško, František 21, 22, 57–60, 85,
 130, 139, 150, 155, 157, 159, 171–173,
 175, 178–180, 184–187, 190, 191, 195,
 198, 203, 212, 213, 215, 219, 220, 222,
 226, 235–237, 289, 313, 363
 Mikule, Vladimír 89, 107, 282
 Milošević, Slobodan 245
 Milota, Stanislav 100, 101
 Mináč, Vladimír 71, 74, 121, 122, 143
 Mistríková, Zuzana 213
 Miškovský, V. 157, 313
 Mišúr, Petr 238
 Mjartan, Ivan 365, 370, 381, 382, 396
 Mlčák, J. 326, 349, 350
 Mlynárik, Ján 281
 Mlynarovič, Silvester 113
 Mlynář, Zdeněk 67
 Mohorita, Vasil 96
 Mojžita, Miroslav 355, 358
 Moldan, Bedřich 116
 Moravčík, Jozef 213, 233, 238, 302, 304,
 309, 312, 333, 367, 381
 Moric, Víťazoslav 119, 151, 159, 160, 273,
 288, 323, 327, 350
 Moserová, J. 139
 Mucha, Aleš 312
 Mulík, Peter 288
 Musil, Michal 17, 142–144
 Mušínska, Mykola 43, 155
 Nagy, Imre 79, 85
 Nagyová, Anna 18, 302, 306
 Nálepka, Jozef 41
 Navrátil, Antonín 59
 Nemeč, Rudolf 350
 Nemeš, Štefan 183, 217
 Németh, Miklós 79
 Němcová, Dana 81, 278
 Nižňanský, Štefan 251
 Novák, Stanislav 131, 185
 Novotný, Antonín 23, 29, 32, 38, 44, 45,
 47, 52, 68, 94, 269
 Ondruš, Vladimír 88, 92, 110, 124, 176,
 177, 185
 Opasek, Anastáz 66
 Opletal, Jan 81, 84
 Orosz, Ladislav 322, 349, 350
 Osuský, Štefan 66
 Ovčáčiková, Alena 9, 197, 199–201, 294,
 319, 244, 245
 Owen, David 248
 Pacner, Karel 18, 232, 315, 316, 324, 329,
 334, 350, 353
 Palach, Jan 81, 324
 Palouš, Radim 61
 Pánis, Stanislav 151, 184
 Pasternak, Boris 52
 Paučo, Jozef 65
 Pavle, Vladimír 330
 Pavlenda, Viktor 145
 Pavlov 218
 Payne, Jiří 233
 Pazmány, Péter 350
 Pecl, Josef 201
 Petřík, Ján 171, 322, 325
 Peterle, Lojze 244, 246
 Pichňa, Pavol 236
 Pišút, Ján 183
 Pithart, Petr 9, 16, 19–21, 56, 77, 92, 93,
 96, 99, 101–103, 105, 107, 110, 113, 128,
 130, 132, 139, 141, 142, 144, 150,
 162–165, 167, 168, 170, 172, 173,
 175–178, 183, 187, 188, 190, 192, 198,
 216, 218, 224–226, 228–231, 233, 237,
 238, 259, 273, 306, 324
 Pitra, František 69, 70, 92–94, 141
 Pius X., papež 204
 Plachtinský, M. D. 145
 Plank, Karol 189, 211, 212
 Plávková, Ota 206
 Pleskot, Igor 252, 258, 259
 Pleva, P. 349
 Plevza, Viliam 32, 43, 44, 61, 68, 70, 71,
 74, 90, 95, 261
 Plocek, Evžen 324
 Podhradská, Marta 159
 Poglajen, Kolaković, Tomislav 60
 Polanská, Ida 59
 Polanský, Ivan 58, 59, 62
 Poledník, Jindřich 69
 Pongráč, István 204
 Ponická, Hana 56, 77
 Porubjak, Martin 9, 185, 186, 206, 213
 Prečan, Vilém 56, 58, 59, 62, 67, 80, 113,
 331, 369
 Prokeš, Jozef 18, 119, 157, 160, 184, 191,
 252–254, 256, 258, 259
 Příhoda, Petr 132
 Pučnik, Joža 244
 Radič, Stanislav 206
 Ransdorf, Miloslav 327

Rašev, Peter 135
 Rašla, Anton 125, 286
 Repka, V. 123, 130, 198
 Riško, J. 102
 Roháč, Milan 254
 Roman, Štefan B. 64, 66, 123
 Ruml, Jan 94, 368, 378, 379, 381
 Rychetský, Pavel 96, 107, 163, 166, 168,
 170, 171, 233
 Rychlíková, Magdaléna 35, 47, 63, 337,
 370, 372, 375, 389
 Sabo, Peter 190, 223
 Sacher, Richard 90
 Sandorfi (Šandorfy), Rudolf 123
 Satinský, Július 207
 Sečánsky, Milan 316
 Sedlák, Imrich
 Selecký, Anton 77
 Selner, J. 278
 Schuster, Rudolf 21, 91, 92, 110, 120,
 123–125, 130, 131, 134, 139
 Schwarz, Karel P. 17
 Schwarzenberg, Karel 172, 304
 Sikora, Rudolf 84, 114
 Sivák, Jozef 86, 87
 Skalický, Jiří 174, 368, 394
 Skalník, Joska 99–101, 127, 129
 Sládek, Miroslav 115, 299, 311, 312, 352
 Sládek, Vladimír 213
 Sláma 67
 Slánský, Rudolf, mladší 96
 Slánský, Rudolf, starší 56, 65
 Slobodník, Dušan 230
 Sokol, Jan 89, 268
 Sokol, Ján 123
 Sokol, Tomáš 224
 Srb, Vladimír 18, 19, 189, 190, 229, 230,
 238, 273, 274, 344, 388
 Stangerová, Allison 19
 Stank, Jozef 326, 353, 381, 382
 Staško, Jozef 65, 67
 Stein, Eric 17, 18, 141, 162, 163, 168, 169,
 177, 187, 189–191, 228, 232, 234, 320,
 326, 327, 329, 330
 Stolarik (Stolárik), Mark (Marián) 123–
 126, 290
 Stome, Karol 135, 136
 Stráský, Jan 20, 274, 304–306, 308, 309,
 311, 322–324, 334, 345, 357, 396
 Streibl, Max 217
 Strelecký, Cyril 256
 Strnisko, Vladimír 206, 207
 Strýček, Andrej 77
 Suk, Jiří 9, 16, 20, 59, 79, 83, 85, 89, 92,
 96, 97–102, 105, 107–109, 113, 115,
 134–137, 141, 331
 Svoboda, Jiří 153
 Svoboda, Ludvík 42, 43
 Szigeti, László 85, 107, 113
 Szűrös, Mátyás 155
 Šabata, Jaroslav 135, 215, 224, 238, 324
 Šabatová, Anna 22
 Šabík, Vincent 71
 Šafařík, Jaroslav 94, 139
 Šalgovič, Viliam 76, 91
 Šedivý, Filip 365, 367, 369, 370, 380, 387
 Šedovič, Jozef 118, 119, 199, 234, 247
 Ševardnadze, Eduard 106
 Šiška, Miroslav 100, 290
 Šikula, Vincent 71
 Šilhán, Věnek 100
 Šilhánová, Libuše 61
 Šimečka, Martin M. 57
 Šimečka, Milan 24, 50, 56, 57, 104, 142,
 207
 Šimko, Ivan 320, 326, 349, 353
 Šimsa, Jan 56
 Šlapka, Gejza 69, 103
 Šmatlák, Stanislav 71
 Šmíd, Martin 81, 82, 85
 Šramek (Šrámek), Jozef 125, 287
 Štanceľ, Michal 41
 Štefánik, Milan Rastislav 71, 102, 291,
 299, 327
 Štefanovič, Milan 323, 351, 353
 Štěpán, Miroslav 70, 83, 91
 Štindl, Karel 77, 177
 Štrougal, Lubomír 39, 42, 43, 53, 55, 59,
 68–70
 Štúr, Ľudovít 124, 134, 156, 159
 Štúr, Ivan 206
 Šťastný, Marián 125
 Šucha, Vladimír 350
 Šulka, P. 197
 Šuškevič, Stanislav 244
 Švehlák, Svetozár 367
 Švorc, Jozef 254
 Tatár, Peter 158, 183
 Tejkl, M. 278
 Tigríd, Pavel 67, 207, 208, 210

- Tichý, Bohumil 198
 Tichý, Martin 116
 Tirpák, Ivan 145
 Tiso, Jozef 29, 58, 67, 127, 187, 236,
 286–292
 Tkáč, Marián 54, 202, 271, 344
 Tlustý, Vlastimil 278, 279
 Tomášek 278, 279
 Tomášek, František, kardinál 59, 60, 179
 Tošovský, Josef 368, 396
 Tóth, Dušan 123, 125
 Tóth, Julius 385
 Tóth, Károly 282
 Tóthová, Katarína 364
 Trnka, František 319, 324
 Tudjman, Franjo 245
 Tuka, Vojtech 240, 289
 Turzonovová, Božidara 207
 Tyl, Miroslav 278, 279
 Uhde, Milan 308, 314, 316, 319
 Uhl, Petr 81, 375
 Uhorskai, Pavol 270
 Urban, Jan 164, 165
 Urbánek, Karel 70, 87, 91, 95
 Vaculík, Ludvík 142–144
 Valeš, Václav 163, 166
 Valko, Ernest 180
 Vanák, Ivan 137
 Váňa, Vladimír 200
 Vaňo, Vladimír 255
 Varga, Alexander 113, 156
 Varga, György 9, 334
 Vášáryová, Magda 207
 Vavroušek, Josef 107–110, 116, 362
 Veselovský, J. 152
 Veselý, Tomáš 18, 19, 189, 190, 229, 230,
 238, 273, 274, 344, 388
 Virsík, Anton 118
 Vlach, Jiří 360
 Vlasák, František 100, 141, 145, 163, 164
 Vnuk, František 63, 123–125, 198,
 288–290
 Vodička, Karel 8, 19, 296, 300, 302, 303,
 305–307, 404
 Vojtaššák, Ján 204, 284
 Volejník, Lubomír 326, 328, 350
 Vondra, Alexandr 81, 101, 304, 382
 Vondruška, J. 327
 Výborný, Miloslav 175
 Wehrle, Franz 17
 Weiss, Peter 91, 120, 121, 153, 324
 Wichterle, Otto 261, 262
 Woleková, Helena 185
 Wolf, Karol 18, 137, 294, 298, 299,
 301–307, 346, 347
 Zahrádka, P. 278
 Zajac, Peter 21, 87, 88, 96, 108, 123, 133,
 205, 299
 Zajíc, Jan 324
 Zala, Boris 130
 Zavacká, Katarína 21, 206, 207, 210, 284,
 299, 324
 Zavadil, Miroslav 70, 83, 251
 Zelenay, Roman 133, 136, 186, 217, 319,
 322, 326–328, 349, 352
 Zeman, Miloš 21, 136, 137, 321, 326–328,
 330, 353, 358, 361, 368, 377, 397
 Zeman, Vladimír 255
 Zemko, Milan 9, 20, 22, 56, 133, 184,
 198, 235, 269, 297
 Zenkl, Petr 64
 Zieleniec, Josef 302, 333, 334, 380, 381
 Zifčák, Ludvík 82
 Žabkay, Ernest 286
 Žák, Václav 9, 142, 164, 169, 172, 173,
 188, 192, 231, 271
 Žalman, Zbyněk 111
 Žantovský, Michael 170, 171, 191, 226,
 304
 Žatko-Bor, Ernest 126
 Žatkuliak, Jozef 9, 16, 36, 37, 40, 48,
 51–54, 72, 76, 129
 Žiška, Vladimír 254
 Živkov, Todor 79

Obsah

Předmluva	7
Úvod: Rozpad mnohonárodnostních států jako obecný problém	11
Prameny a literatura o zániku Československa	15
I. Češi a Slováci v normalizační federaci	23
Všeobecná charakteristika normalizačního režimu	23
Česko-slovenské vztahy v období normalizace	25
Ústavněprávní a faktické uspořádání normalizačního Československa	35
Problém elit a personální otázky	45
Organizační změny koncem sedmdesátých a počátkem osmdesátých let	50
Ekonomické aspekty normalizované federace	53
Opozice proti normalizaci a česko-slovenský vztah	56
Otázka česko-slovenských vztahů v českém a slovenském exilu	63
Politika přestavby a česko-slovenské vztahy	67
Příprava nové ústavy a slovenská otázka	72
II. Pád komunistického režimu a slovenská otázka	79
Krise komunistického režimu	79
Studentské demonstrace v Bratislavě a v Praze a jejich význam	80
Vznik Občanského fóra a Verejnosti proti násiliu	82
Rozklad komunistického režimu. Jednání OF a VPN s Adamcovou vládou	86
Vývoj KSS a KSČ po listopadových událostech	90
Vývoj slovenské politické scény po listopadu	91
Problém ústavy	93
Prezidentské volby. Kandidatura Václava Havla a Alexandra Dubčeka	94
Zvolení Alexandra Dubčeka předsedou FS a Václava Havla prezidentem	101
III. Česko-slovenské vztahy do voleb v červnu 1990	105
Všeobecná charakteristika vývoje	105
Revoluční politická hnutí a problém jejich územního působení	106
Pokusy o novou strukturu federace. Diskuse o volebním zákonu	107
Postoj tzv. tradičních stran. Problém jejich celostátního působení	111

Maďarské strany	113
Sociální demokracie a tzv. nové strany	114
Strana zelených	115
Hnutí československého porozumění	116
Obecná charakteristika programů politických stran a hnutí	117
Kresťanskodemokratické hnutie	118
Vznik Slovenské národní strany	118
Vznik Komunistické strany Čech a Moravy a Strany demokratickej ľavice.	120
Vývoj Matice slovenské.	121
Postoj emigrantských organizací	123
Problém postoje separatistů k ľudáckému režimu	126
Pomlčková válka	127
Česko-slovenská jednání	141
Postoj české vlády a české veřejnosti ke slovenské otázce	142
Ekonomické aspekty česko-slovenského vztahu	144
IV. Od svobodných voleb ke kompetenčnímu zákonu	147
Volby 1990.	147
Nové separatistické organizace	151
Reorganizace národního bloku.	152
Rozdělení KSČS. Vznik KSS-SDL	153
Příprava jazykového zákona	154
Česko-slovenská jednání v létě 1990.	161
Krize česko-slovenských jednání.	169
Nový kompetenční zákon	178
V. Od kompetenčního zákona k politické krizi	182
Rozklad OF a VPN. Vznik HZDS	182
Slovensko-česká jednání o smlouvě. Otázka tří ústav	186
Problém referenda a aktivity prezidenta Václava Havla	192
Otázka Moravy a Slezska.	197
Občanské iniciativy za a proti Československu.	201
Problém propojení české, slovenské a federální ústavy.	211
Pokus o prosazení deklarace svrchovanosti.	212
Krize přípravy slovenské ústavy	215
Problém mezinárodněprávní subjektivity Slovenska a jeho zahraniční aktivity.	215
Problém nepřetržité právní kontinuity Československa	218
Nová česko-slovenská jednání na podzim 1991.	
Oslabení profederálních sil	221
Milovská dohoda a krach česko-slovenských jednání	232
Návrhy HZDS na vytvoření konfederace	237
Rozpad SSSR a SFRJ a česko-slovenská krize	241

VI. Některé specifické problémy česko-slovenských vztahů	249
Odras státoprávního uspořádání ve společenských a vědeckých organizacích	249
Realizace nového kompetenčního zákona	268
Ekonomické aspekty česko-slovenského vztahu 1991–1992	270
Historické spory a polemiky	286
VII. Dělení Československa	293
Volby 5.–6. června 1992	293
Jednání mezi ODS a HZDS (červen 1992)	301
Politická dohoda ODS a HZDS o rozdělení ČSFR a její důsledky	307
Prezidentské volby 1992	310
Vyhlášení svrchovanosti Slovenské republiky	312
Přijetí Ústavy Slovenské republiky a její ohlas	316
Příprava ústavního zákona o způsobu zániku federace	318
Činnost české a slovenské opozice	319
Zamítnutí návrhu zákona o způsobu zániku federace. Návrh na zřízení unie	324
Obnova spolupráce HZDS a ODS	330
Kausa Gabčíkovo a slovenský obchod se zbraněmi	331
Příprava české ústavy	334
Jednání české a slovenské vlády o vztazích ČR a SR	336
Otázka Moravy a Slezska v předvečer rozpadu	344
Příprava nového ústavního zákona o rozdělení ČSFR	345
Schválení ústavního zákona o zániku ČSFR	348
Likvidace zbývajících federálních institucí	353
Schválení Ústavy České republiky. Otázka české vlajky	355
Otázka dalšího postavení federálních poslanců	358
Závěr: Po rozdělení Československa	362
Otázka dvojího státního občanství	370
Hraniční režim	377
Zánik měnové unie, problémy celní unie a clearingový styk	385
Vypořádání zbytku majetku federace a dluhu SBČS	394
Shrnutí	397
Příloha:	
Politická dohoda ODS a HZDS o rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky uzavřená v Bratislavě 19. 6. 1992.	398
Prameny a literatura	399
Summary: The Split of Czechoslovakia (1989–1992)	409
Jmenný rejstřík	422